

Nr 949

Av herr Bohman m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 96, angående inrättande av ett institut för nyttiggörande av forskningsresultat.

I proposition nr 96 har föreslagits inrättandet av ett institut för nyttiggörande av forskningsresultat samt hemställts om ett investeringsanslag uppgående till 20 milj. kr. att ställas till förfogande för detta institut (INFOR).

År 1963 bildades stiftelsen för exploatering av forskningsresultat (EFOR) som ett led i främjandet av utveckling och utnyttjande av forskningsresultat. I den departementspromemoria som ligger till grund för Kungl. Maj:ts proposition nr 96 framfördes förslag till utbyggnad av EFOR samt beräknades stiftelsens medelsbehov under budgetåret 1964/65 vid den föreslagna utbyggnaden av verksamheten till 20 milj. kr. Departementschefen har emellertid funnit skäl att inrätta ett särskilt, helt statligt institut, »Institutet för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR» vilket de i departementspromemorian föreslagna medlen enligt departementschefens uppfattning bör tilldelas.

Om INFOR bildas kommer åtminstone fyra statliga organ att arbeta på delvis samma stadier av innovationsförloppet — låt vara att norrlandsfondens verksamhet är geografiskt begränsad. Gränsen mellan exempelvis tillämpad forskning och exploateringsarbete är emellertid inte alltid klar. Stundom griper dessa båda uppgifter in i varandra. Det förefaller därför mera ändamålsenligt att organisatoriskt förenkla den statliga apparaten på området än att lita till att en önskvärd samordning mellan de olika organen av sig själv skall komma till stånd. Flera remissinstanser med nära anknytning till näringslivet samt tekniska forskningsrådet har uttalat önskemål i denna riktning. Vi känner följaktligen stor tveksamhet inför Kungl. Maj:ts förslag att ett nytt institut, INFOR, skall bildas. Vi vill därför förorda att detta institut icke kommer till stånd samt att de föreslagna medlen i stället anvisas EFOR. Därest INFOR trots denna vår uppfattning bildas anser vi att riksdagen bör ge uttryck för att INFOR:s verksamhet skall betraktas såsom försöksverksamhet samt att en mera slutgiltig ordning inom det här aktuella verksamhetsområdet bör framdeles prövas i belysning av vunna erfarenheter.

Enligt departementschefen skall institutets uppgift vara »att söka fylla det

tomrum, som skapas av bristen på aktiva intressenter inom betydande delar av industrien, beroende antingen på att branschen i fråga över huvud är svagt utvecklad eller intresset för ny teknik är påtagligt ringa».

Det är visserligen sant, att det ibland förekommer att företag saknar möjligheter att genomföra hela innovationskedjan därför att de kapitalinsatser som därför erfordras är för betydande eller de ekonomiska riskerna bedöms vara för stora. Därav kan man dock icke dra den slutsatsen att vissa industribranscher skulle sakna aktivt intresse för utvecklingsarbete. Det är ett nödvändigt villkor för alla företag som vill leva vidare i dagens hårda konkurrens att bedriva ett intensivt utvecklingsarbete. Att tekniskt »efterblivna» branscher (om sådana finns) skulle bli effektivare därför att ett — i själva verket ganska begränsat — anslag ställs till förfogande är dessutom verklighetsfrämmande. INFOR:s uppgifter bör förvisso inte i första hand ligga på detta plan om man vill ernå verkliga resultat. INFOR bör alltså inte verka som ett allmänt rationaliseringsorgan utan möjliggöra större, punktvisa insatser på ett relativt fåtal, med stor omsorg utvalda projekt. Stöd till »svagt utvecklade» branscher bör alltså inte vara en förstahandsuppgift för INFOR.

Enligt propositionen bör INFOR:s inriktning vara företagsekonomisk så till vida som institutet, i de fall det finansierat projekt, som är ägnade att leda till industriellt utnyttjande, icke endast skall söka få kostnaderna för projektet täckta utan också äga få ta del av vinsten. Å andra sidan fastslås att den huvudsakliga målsättningen för INFOR skall vara samhällsekonomisk. Konstruktionen med vinstdelning innebär, att staten inträder, inte som vanlig kreditgivare utan som partner i de projekt som får ekonomiskt stöd. Detta torde vara en för såväl enskild som statlig låneverksamhet helt ny princip, som starkt påminner om s. k. äventyrsavtal, vilka näppeligen hör hemma i ett sunt kreditväsen och än mindre rimmar med en »samhällsekonomisk målsättning». Det är visserligen troligt, att INFOR kommer att få vidkännas en del förluster på sina engagemang, men dels kan dessa förluster begränsas vid omsorgsfull och sakkunnig prövning av projekten och dels bör det från samhällsekonomisk synpunkt vara till fyllest att vissa av de projekt, som får stöd, infriar förväntningarna. Om ett projekt blir vinstgivande, får för övrigt staten sin beskärda andel av vinsten skattevägen.

Det »partnership» som sålunda föreslås är även ägnat att inge allvarliga betänkligheter från andra synpunkter. Riskbetonad kreditgivning med statsmedel förekommer sedan länge flerstädes, t. ex. via företagareföreningar, hantverkslånefonden, AB Industrikredit och på andra håll. Det är svårt att inse, varför staten på detta nya område — där det samhällsekonomiska intresset bör vara betydligt mera framträdande än i de övriga fallen — skall tillförsäkra sig en särställning. Det torde inte heller kunna undgås att systemet med »vinstandel» för staten kommer att motverka företagens benägenhet att utnyttja de möjligheter som INFOR erbjuder. Dessutom riskeras att

INFOR:s anslagstilldelning får karaktär av statlig affärsverksamhet, där det samhällsekonomiska intresset kommer att träda i bakgrunden.

Det är förklarligt om man känner tveksamhet inför förslaget att staten skall lämna ekonomiskt stöd, inte blott till grundforskning och tillämpad forskning utan även på ett senare stadium i innovationskedjan, nämligen det som gäller nyttiggörandet av erhållna forskningsresultat. Medan forskningsverksamheten har en sådan mera allmän inriktning att därvid framkomna resultat merendels kan vidare utnyttjas av ett flertal företag, kommer den i propositionen föreslagna stödverksamheten åtminstone som regel att gälla till förmån för enstaka företag. Då de medel, som står till förfogande för ändamålet, är och måste vara begränsade, uppkommer *dels* svårigheten att göra en prioritering mellan de företag, som vill erhålla stöd, *dels* också risken att vissa företag kommer att gynnas i konkurrensen med andra. Av nu angivna skäl är det av största vikt, att styrelsen för INFOR får en så kvalificerad sammansättning som möjligt. I propositionen anges endast att styrelsen, vilken skall bestå av fem ledamöter, skall inrymma expertis på kreditgivning och marknadsföring. Detta är i och för sig riktigt men otillräckligt. Minst lika viktigt är att styrelsen även kommer att representera framstående sakkunskap inom olika områden av t. ex. teknik och industri. Inte heller distributionsområdet bör glömmas bort i detta sammanhang.

Det är naturligen inte möjligt att genom breddad representation förvärva *all* erforderlig sakkunskap, men det är viktigt att det i styrelsen finns kompetenta personer med vid överblick, som kan sakkunnigt granska de bedömningar och anslagskrav som görs i utomstående instanser. Vi förordar därför att styrelsen kompletteras med ytterligare ett lämpligt antal ledamöter — förslagsvis 5 — vilka främst bör ha till uppgift att representera sakkunskap inom teknik, industri och distribution.

Med stöd av ovanstående hemställas,

att riksdagen måtte

1. *avslå* Kungl. Maj:ts förslag om inrättande av ett statligt institut för nyttiggörande av forskningsresultat, INFOR;

2. *besluta* att till stiftelsen för exploatering av forskningsresultat, EFOR, under fonden för låneunderstöd för budgetåret 1964/65 anvisa ett investeringsanslag av 20 milj. kr.;

3. *uttala*, att därest INFOR bildas,

a) institutets verksamhet skall betraktas som försöksverksamhet samt att omprövning av verksamhetens uppläggning skall ske i belysning av vunna erfarenheter;

b) institutet icke skall verka som något allmänt rationaliseringsorgan utan göra punktvisa insatser på ett fåtal med stor omsorg utvalda projekt;

c) anslag från institutet beviljas med villkorlig återbetal-

ningsskyldighet inklusive ränta enligt de för EFOR gällande riktlinjerna; samt att

d) institutets styrelse utökas med förslagsvis 5 ledamöter vilka skall representera framstående sakkunskap inom främst teknik, industri och distribution.

Stockholm den 17 april 1964

Folke Björkman

Bo Turesson

Gösta Bohman

Hans Nordgren